

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

вул. Митрополита Василя Липківського, 45, м. Київ, 03035, тел. (044) 251-62-62, (044) 251-62-66

E-mail: sl.dilovod@amcu.gov.ua, сайт: amcu.gov.ua, код згідно ЄДРПОУ 00032767

№ _____

На № _____

від _____

Комітет Верховної Ради України
з питань енергетики та
житлово-комунальних послуг

Щодо законопроектів № 9012 та 9012-1

Антимонопольний комітет України (далі – Комітет) відповідно до вимог частини третьої статті 20¹ Закону України «Про Антимонопольний комітет України» опрацював проекти законів України «Про внесення змін до деяких законів України щодо запровадження реєстру видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії, виробленої з відновлювальних джерел енергії» (реєстр. № 9012 від 13.02.2023) (далі – законопроект 9012), внесений Кабінетом Міністрів України, та «Про внесення змін до деяких законів України щодо запровадження системи видачі, обігу та погашення гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії» (реєстр. № 9012-1 від 28.02.2023) (далі – законопроект 9012-1), внесений народними депутатами України Костюхом А. В. й іншими, та в межах повноважень повідомляє таке.

Метою зазначених законопроектів є удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії генеруючими установками з метою заміни поточної моделі «зеленого» тарифу новою моделлю Net Billing, яка буде орієнтована на покриття власного споживання та не призводитиме до збільшення обсягу субсидювання за рахунок інших споживачів, що відповідає цілі «Енергетична безпека», визначеній пунктом 9.1 Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України.

Законопроектами 9012 та 9012-1 пропонується внести зміни до законів України «Про альтернативні джерела енергії», «Про ринок електричної енергії» та Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», у частині запровадження реєстру видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії.

1. У законопроекті 9012 пропонується запровадити, що для підтвердження походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, формуватимуться гарантії походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії (далі – гарантія) (підпункт б пункту 1 розділу І).

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат:

26B2648ADD3032E104000000ED8F3000C07EAC00

Підписувач: Піщанська Ольга Станіславівна

Дійсний з: 21.11.2022 15:55:11 по 21.11.2024 15:55:11

Антимонопольний комітет України

№ 300-29.1/01-7102є від 26.05.2023

Такі гарантії формуватимуться Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП), за заявою, крім випадків, установлених Законом, суб'єкта господарювання, який виробляє електричну енергію з відновлюваних джерел енергії, або споживача (у тому числі енергетичного кооперативу та приватного домогосподарства), який встановив генеруючі установки, призначені для виробництва електричної енергії з відновлюваних джерел енергії, безоплатно відповідно до порядку видачі, використання та припинення дії гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, що *затверджується НКРЕКП*, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики в електроенергетичному комплексі.

Разом із цим із зазначеного формулювання незрозуміло, чи є суб'єкти господарювання, які виробляють електричну енергію з відновлюваних джерел енергії, або споживачі, які встановили генеруючі установки, призначені для виробництва електричної енергії з відновлюваних джерел енергії, вичерпним переліком суб'єктів, які можуть звернутися до НКРЕКП щодо видачі гарантії.

Також законопроектом 9012 не визначено вичерпного переліку випадків та підстав (крім заяви), на яких відповідні суб'єкти можуть звернутися до НКРЕКП щодо видачі гарантії.

У разі якщо право на отримання гарантії мають інші суб'єкти, крім виробників електричної енергії з відновлюваних джерел енергії, або споживачів, які встановили генеруючі установки, призначені для виробництва електричної енергії з відновлюваних джерел енергії, неврегульованим є питання того, на якій основі (платній чи безоплатній) формуватимуться гарантії для таких (інших) суб'єктів.

Відповідно до законопроекту 9012 *гарантія походження* електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, *відповідає стандартному обсягу відпущеної в мережу або виробленої та використаної для власного споживання електричної енергії*, який зазначається з точністю до 1 МВт·год. Залишкові кВт·год переносяться на наступний операційний період. Для кожного стандартного обсягу відпущеної в мережу або виробленої та використаної для власного споживання електричної енергії видається одна гарантія походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії. *Операційний період* визначається порядком видачі, використання та припинення дії гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії.

Разом із цим законопроектом 9012 не визначено поняття «стандартний обсяг відпущеної в мережу або виробленої та використаної для власного споживання електричної енергії» і його кількісний вираз «операційний період».

Враховуючи наведене, а також те, що НКРЕКП наділяється одноосібним правом не тільки затверджувати порядок видачі, використання та припинення дії гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, а також видавати такі гарантії, у разі прийняття законопроекту 9012, за певних обставин це може призвести до ущемлення інтересів суб'єктів, зокрема виробників та споживачів електричної енергії з альтернативних джерел енергії, у вигляді неможливості доступу до отримання гарантій та їх подальшого продажу та передачі, а відтак до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на ринку.

Отже, зазначення в *гарантії походження* електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, *стандартного обсягу* відпущеної в мережу або виробленої та використаної для власного споживання електричної енергії в обсязі з точністю до 1 МВт·год може поставити в дискримінаційне становище споживачів, які встановили генеруючі установки, призначені для виробництва електричної енергії з відновлюваних джерел енергії, та призвести до ущемлення їх інтересів у вигляді неможливості доступу до

отримання гарантій та їх подальшого продажу й передачі, а відтак до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на ринку електричної енергії.

2. Абзацом сорок дев'ятим підпункту 6 пункту 1 розділу I законопроекту 9012 пропонується запровадити, що у визначених законом випадках первинний продаж гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, гарантованим покупцем та постачальниками універсальних послуг здійснюється на електронних торгах, організатором яких є оператор ринку.

Також зазначеним законопроектом пропонується доповнити статтю 51 Закону України «Про ринок електричної енергії» нормою, згідно з якою оператор ринку створює організаційні, технологічні, інформаційні та інші умови для проведення торгів гарантіями походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, відповідно до вимог порядку видачі, використання та припинення дії гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії.

Разом із цим законопроектом 9012 не визначено переліку випадків, у яких первинний продаж гарантій гарантованим покупцем та постачальниками універсальних послуг здійснюється на електронних торгах, організатором яких є оператор ринку.

Також у матеріалах до законопроекту 9012 не наведено обґрунтувань доцільності здійснення первинного продажу гарантій гарантованим покупцем та постачальниками універсальних послуг на електронних торгах, організатором яких є виключно оператор ринку, що свідчить про те, що за цим суб'єктом закріплюється монопольне (домінуюче) становище на ринку.

Згідно із частиною четвертою статті 13 Конституції України держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом.

Отже, відсутність у законопроекті 9012:

- 1) переліку випадків, у яких первинний продаж гарантій гарантованим покупцем та постачальниками універсальних послуг здійснюється на електронних торгах, організатором яких є оператор ринку;
- 2) переліку інших суб'єктів, які можуть бути організаторами електронних торгів зі здійснення первинного продажу гарантій гарантованим покупцем та постачальниками універсальних послуг, крім випадків, визначених законом;
- 3) чітко врегульованих умов, яким має відповідати суб'єкт господарювання, що претендує бути організатором електронних торгів зі здійснення первинного продажу гарантій гарантованим покупцем та постачальниками універсальних послуг;
- 4) чітко врегульованих умов проведення конкурентної процедури відбору суб'єкта господарювання, який буде організатором електронних торгів зі здійснення первинного продажу гарантій гарантованим покупцем та постачальниками універсальних послуг;
- 5) визначення органу, уповноваженого на проведення процедури відбору суб'єкта господарювання, який буде організатором електронних торгів зі здійснення первинного продажу гарантій гарантованим покупцем та постачальниками універсальних послуг,

може мати негативні наслідки для економічної конкуренції та порушувати законодавство про захист економічної конкуренції.

3. Законопроектом 9012 пропонується доповнити частину другу статті 6 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» нормою, згідно з якою організаційне забезпечення діяльності у сфері альтернативних джерел енергії включатиме, зокрема, створення системи видачі, використання та припинення дії гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії.

Також законопроектом 9012 пропонується внести зміни до статті 6 Закону України «Про ринок електричної енергії», передбачивши, що до основних завдань Регулятора на ринку електричної енергії належатиме, зокрема, забезпечення функціонування системи видачі, використання та припинення дії гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії (абзац третій підпункту 1 пункту 2 розділу I).

Разом із цим, відповідно до законопроекту 9012, гарантія походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, – електронний документ, сформований за допомогою реєстру гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, який підтверджує, що частка або визначена кількість електричної енергії вироблена з відновлюваних джерел енергії.

Враховуючи наведене, пропонуємо в абзаці другому підпункту 4 пункту 1 розділу I та абзаці третьому підпункту 1 пункту 2 розділу I законопроекту 9012 слова та знаки «системи видачі, використання та припинення дії гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії» замінити словами та знаками «реєстру гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії».

4. Законопроект 9012 пропонується доповнити частину другу статті 6 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» нормою, згідно з якою організаційне забезпечення діяльності у сфері альтернативних джерел енергії також включатиме створення реєстру об'єктів електроенергетики та електроустановок споживачів, що використовують альтернативні джерела енергії для виробництва електричної енергії.

Відповідно до абзацу сьомого підпункту 6 пункту 1 розділу I законопроекту 9012 формування та ведення реєстру об'єктів електроенергетики та електроустановок споживачів, що використовують альтернативні джерела енергії для виробництва електричної енергії, інформація з якого є складовою реєстру гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, забезпечує НКРЕКП відповідно до затвердженого нею порядку формування та ведення реєстру об'єктів електроенергетики та електроустановок споживачів, що використовують альтернативні джерела енергії для виробництва електричної енергії.

Водночас у законопроекті 9012 не наводиться визначення терміна «реєстр об'єктів електроенергетики та електроустановок споживачів, що використовують альтернативні джерела енергії для виробництва електричної енергії» та функціональне призначення такого реєстру.

Враховуючи наведене, з метою однозначного трактування норм пропонуємо в законопроекті передбачити визначення терміна «реєстр об'єктів електроенергетики та електроустановок споживачів, що використовують альтернативні джерела енергії для виробництва електричної енергії» і функціональне призначення такого реєстру.

Крім того, пропонуємо доповнити:

1) частину другу статті 6 Закону України «Про ринок електричної енергії» нормою, відповідно до якої НКРЕКП забезпечує функціонування реєстру об'єктів електроенергетики та електроустановок споживачів, що використовують альтернативні джерела енергії для виробництва електричної енергії;

2) частину третю статті 6 Закону України «Про ринок електричної енергії» нормою, відповідно до якої НКРЕКП затверджує порядок формування та ведення реєстру об'єктів електроенергетики та електроустановок споживачів, що використовують альтернативні джерела енергії для виробництва електричної енергії;

3) частину першу статті 17 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» нормою, згідно з якою Регулятор забезпечує функціонування реєстру гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії.

5. Абзацом третім підпункту 5 пункту 1 розділу I законопроекту 9012-1 передбачено, що походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії суб'єктом господарювання, який виробляє електричну енергію з відновлюваних джерел енергії, або споживачем (у тому числі енергетичним кооперативом та приватним домогосподарством), який встановив генеруючу установку, призначену для виробництва електричної енергії з відновлюваних джерел енергії, з метою забезпечення власного споживання, підтверджується гарантіями походження електричної енергії, які видаються безоплатно відповідно до *порядку видачі, обігу та погашення гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел*, який затверджується Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до законопроекту 9012-1 порядок видачі, обігу та погашення гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, визначає, зокрема, *інші питання щодо гарантій походження електричної енергії* (абзац п'ятнадцятий підпункту 5 пункту 1 розділу I).

У зв'язку із цим пропонуємо визначити вичерпний перелік питань щодо гарантій походження електричної енергії, які мають бути визначені в порядку видачі, обігу та погашення гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії.

6. Відповідно до законопроекту 9012-1 *гарантія походження електричної енергії формується* за допомогою реєстру гарантій походження електричної енергії відповідно до порядку видачі, обігу та погашення гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел, *на фактичний обсяг* відпущеної в електричну мережу електричної енергії, у тому числі відпущеної до системи передачі та/або системи розподілу, та/або в мережі інших власників, у тому числі по прямій лінії, або виробленої та використаної для власного споживання електричної енергії на підставі даних комерційного обліку (абзац п'ятий підпункту 5 пункту 1 розділу I).

Разом із цим *гарантія походження електричної енергії*, виробленої з відновлюваних джерел енергії, *на стандартний обсяг* відпущеної в мережу електричної енергії втрачає чинність після її використання або закінчення строку дії, але не пізніше ніж через 18 місяців із дати виробництва відповідної одиниці електричної енергії.

При цьому законопроект 9012-1 не містить визначення *«стандартний обсяг відпущеної в мережу електричної енергії»*.

З метою однозначного тлумачення норм законопроекту 9012-1 пропонуємо чітко визначити на який саме обсяг, *фактичний* або *стандартний*, формується гарантія походження електричної енергії. У разі якщо буде визначено, що гарантія походження електричної енергії формується на стандартний обсяг електричної енергії, з метою дотримання рівного (недискримінаційного) підходу до видачі НКРЕКП гарантій походження електричної енергії чітко визначити розмір такого стандартного обсягу.

Водночас статтею 19 Директиви (ЄС) 2018/2001 Європейського Парламенту та Ради від 11.12.2018 про сприяння використанню енергії з відновлюваних джерел (далі – Директива ЄС) встановлено, що вимога щодо обсягу відпущеної в мережу електричної енергії в обсязі 1 МВт·год, на який видається гарантія походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, стосується лише виробників електричної енергії з відновлювальних джерел енергії, а строк дії такої гарантії не може перевищувати 12 місяців.

З огляду на те, що законопроектом 9012-1 планується забезпечити інтеграцію реєстру гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, з реєстрами країн Енергетичного Співтовариства, Європейського Союзу й Організації економічного співробітництва та розвитку й сприяти набуттю Україною повноправного членства в Асоціації органів-емітентів (The Association of Issuing Bodies), пропонуємо привести положення законопроекту 9012-1 у відповідність із положеннями Директиви ЄС.

7. Відповідно до законопроекту 9012-1 гарантії походження електричної енергії впродовж строку її дії перебувають у вільному обігу, можуть відчужуватися на будь-яких ринках, переходити у власність будь-якого учасника цивільних відносин, крім випадків обмеження їх обігу, визначених цим Законом. Купівля-продаж гарантій походження електричної енергії здійснюється за вільними цінами (абзац тридцять другий підпункту 5 пункту 1 розділу І).

Гарантії походження електричної енергії, що вироблена з відновлюваних джерел енергії на об'єктах електроенергетики або чергах (пускових комплексах) об'єктів електроенергетики виробників електричної енергії та на генеруючих установках споживачів, у тому числі енергетичними кооперативами, встановлена потужність генеруючих установок яких не перевищує 150 кВт, в обсязі електричної енергії, проданому гарантованому покупцю за «зеленим» тарифом або за аукціонною ціною з урахуванням надбавки до нього / неї, переходять у власність Гарантованого покупця одночасно з купівлею-продажем такої електричної енергії. Гарантія походження електричної енергії є складовою купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом або за аукціонною ціною з урахуванням надбавки до нього / неї та включена до вартості такої електричної енергії, придбаної Гарантованим покупцем (абзац тридцять третій підпункту 5 пункту 1 розділу І).

Гарантії походження електричної енергії, що вироблена генеруючими установками приватних домогосподарств, встановлена потужність яких не перевищує 50 кВт, в обсязі, який проданий постачальнику універсальних послуг за «зеленим» тарифом, переходять у власність відповідного постачальника універсальних послуг одночасно з купівлею-продажем такої електричної енергії. Гарантія походження електричної енергії є складовою купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом та включена до вартості такої електричної енергії, придбаної постачальником універсальних послуг за «зеленим» тарифом (абзац тридцять четвертий підпункту 5 пункту 1 розділу І).

Виходячи з викладеного гарантований покупець та постачальник універсальних послуг мають право відчужувати гарантії походження електричної енергії окремо від електричної енергії, що була придбана ними за «зеленим» тарифом або за аукціонною ціною.

Разом із цим законопроект 9012-1 не розкриває переліку дій, які можуть бути вчинені гарантованим покупцем та постачальником універсальних послуг у зв'язку з відчуженням гарантій походження електричної енергії як окремо від електричної енергії, так і разом із нею.

Також законопроектом 9012-1 пропонується запровадити систему видачі, обігу та погашення гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, а НКРЕКП – наділити повноваженнями щодо видачі, обігу та погашення гарантій походження електричної енергії на території України.

Однак законопроект 9012-1 не містить визначення терміна «погашення гарантій походження», переліку дій, які вчинятиме НКРЕКП у зв'язку з погашенням гарантій, а також підстав погашення гарантій походження електричної енергії та порядку оскарження такого погашення.

Відсутність чітко визначеного переліку таких дій за певних умов може призводити до негативних наслідків для конкуренції на ринку у вигляді визначення гарантованим покупцем та постачальником універсальних послуг, як одноосібними власниками гарантій походження електричної енергії (після її придбання у виробників електричної енергії та споживачів) / НКРЕКП, як уповноваженим органом щодо погашення гарантій, будь-яких окремих та нестандартних дій, які можуть бути вчинені ними у зв'язку з відчуженням / погашенням гарантій походження електричної енергії іншим учасникам цивільних відносин.

З огляду на зазначене пропонуємо в законопроекті 9012-1 передбачити необхідність затвердження чітко регламентованого порядку відчуження гарантованим покупцем та постачальниками універсальних послуг гарантій походження електричної енергії іншим учасникам цивільних відносин.

Крім того, звертаємо увагу, що законопроект 9012-1 не врегульовує особливостей торгівлі гарантіями походження електричної енергії, зокрема питання організації торгівлі такими гарантіями (уповноважені органи / суб'єкти; платформи, на яких здійснюватиметься така торгівля) тощо.

Також звертаємо увагу, що відповідно до статті 1 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Закон) державна допомога суб'єктам господарювання (далі - державна допомога) - підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

Тобто державна підтримка є державною допомогою, якщо одночасно виконуються такі умови:

- підтримка надається суб'єкту господарювання;
- фінансування державної підтримки здійснюється за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів;
- підтримка створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності;
- підтримка спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції.

Відповідно до пункту 5² «Прикінцевих та перехідних положень» Закону (у редакції Закону від 01.04.2022 № 2175-IX) під час дії воєнного стану норми статей 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 цього Закону та інші норми законодавства, що впливають із зазначених статей цього Закону, не застосовуються.

При цьому частиною першою статті 262 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода), встановлено, що будь-яка допомога, надана Україною або країнами-членами Європейського Союзу з використанням державних ресурсів, що спотворює або загрожує спотворити конкуренцію шляхом надання переваг окремим підприємствам або виробництву окремих товарів, є несумісною з належним функціонуванням цієї Угоди в тій мірі, у якій вона може впливати на торгівлю між Сторонами.

Відповідно до статті 264 Угоди сторони домовились, що вони застосовуватимуть статті 262, 263 (3) або 263 (4) Угоди з використанням як джерела тлумачення критеріїв, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу, зокрема відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Європейського Союзу.

Отже, у разі якщо механізм підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії відповідає умовам наявності державної допомоги, така підтримка повинна відповідати Угоді, вторинному законодавству, рамковим положенням, керівним принципам та іншим чинним адміністративним актам Європейського Союзу.

Враховуючи викладене, вважаємо що законопроекти 9012 та 9012-1 потребують доопрацювання.

Голова Комітету

Ольга ПІЩАНСЬКА